

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
 Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. črk. rač. 11.153. Telefon 4586

Ob dvajsetletnici Jugoslavije

Ko smo pred dvajsetimi leti vrgli verige s svojih rok, se dvignili s tal, otresli prahu in svobodno zadihali, je stal naš narod pred zelo težkimi nalagami. Do tedaj mu je določal položaj tujec in tujec mu je tudi rezal trd, črn kruh. Z osvoboditvijo pa je moral začeti misliti naš narod na svoje lastne sile in sposobnosti. Povezati se v celoto, ustvariti enakomislečo družino ter dati svoji novi hiši življenjske možnosti; skratka, zgraditi si lastno svobodno državo, so bile nove naloge, pred katerimi je stal naš narod leta 1918.

Z ozirom na različne pokrajine, ki so se tedaj združile v novo jugoslovansko državo, je bilo tudi stanje kulturnih, ekonomskih in socialnih prilik zelo različno. Srbija je bila zaradi neprestanih borb najsiromašnejša in potrebna nujne pomoči, in res je, da tudi Slovenci in Hrvati niso živeli v rožnatih razmerah ter niso prinesli s seboj bogate dedščine. Toda nova situacija je potisnila brate mlade države v novo delo, svoboda je zahtevala od njih tako delo, kakršnega do tedaj niso bili vajeni.

Začeli smo složno vsi! Zavihali smo roka-ve z veseljem, ker smo po tolikem robstvu začeli delati zase! Na temeljih nove domovine, katere so postavili naši borci v mnogih krvavih borbah in utrjevali diplomati na različnih svetovnih konferencah, je začel narod graditi svojo novo bodočnost. Iz dneva v dan je osvobodeno ljudstvo okušalo dobrine svobodnega življenja. Tedaj smo doživljali svoj prvi nacionalni, kulturni, ekonomski in socialni preporod ter se dvignili v vrsto ostalih svetovnih držav.

Dvajset let je poteklo od tega. Kako smo opravili svoje delo? Ali se lahko brez srma ozremo nazaj in kaj smo napravili za bodočnost?

Dvajset let je kratka doba za velike narode, toda dovolj dolga za nas, da preledamo svoj vzpon. Za nas, ki smo komaj pogledali v zlato sonce, za nas, ki smo še pred kratkim bili vajeni brez ugovora izpolnjevati ukaze tujca, je dvajset let dela prva, najvažnejša in najstrožja preizkušnja lastnih sposobnosti, dovolj dolga doba, da ugotovimo uspehe in nedostatkove svojega prvega prizadevanja v svobodi. Ob 20 letnici lahko tudi pregledamo svoje sile za nadaljnje polete.

Bodimo strogi sami s seboj, ako si želimo srečo! Ako pri presoji svojega dela od osvobođenja dalje upoštevamo življenjsko silo našega naroda in bogastvo naše zemlje, moramo ugotoviti, da so sicer vidni sadovi svobodnega dela, da pa se je marsikaj pogrešilo in celo v mnogih primerih ostalo tam, kjer smo bili pred dvajsetimi leti! Ali delamo tudi danes z istim svetim veseljem in razumevanjem, kakor leta 1918? Ali stojimo še vsi v strnjelih vrstah brez razlike vere in stanov? Ali čutimo še danes, da se pretaka po naših žilah slovanska kri?

Izgovori, da nas je zajela svetovna kriza in zavrta razvoj, da se narod omamljen od sproščenosti ni znašel takoj na svojem mestu, niso zadostni, ker narod, ki je zajel svobodo šele pri vrelcu, narod, ki je stoletja sanjal o svoji nacionalni samostojnosti, ima v sebi toliko življenjske sile in toliko notranjega nagona, da gre pod modrim vodstvom preko vseh zaprek in težav do svojega smotra.

Naša država je bogata na vsem, da bi narod lahko živel prav zadovoljno, naša zemlja je tako lepa, da se moramo zanjo bati.

Naš narod ima vitalnost navečjega stila. Ni se izgubil v robstvu in ni klonil pod bič tužcev. Slovenci in Hrvatje smo bili zapisani gotovi narodni smrti, Srbija je zginila pred nadmočjo z zemljevida. Nismo obupali, prestali smo najhujše gorje, toda vstali smo v novi zarji kakor zmagovalci. Tudi v slavi smo ostali skromni in zadovoljni s svojim koščkom zemlje, na katerem smo svobodni. Kateri narod na svetu je še šel po tako trnjevi poti k svobodi? V katerem ljudstvu najdemo še toliko življenjske sile, kakor jo je v naši krvi?

Ob dvajsetletnici osvobođenja bo treba spoznati, da je vse prizadevanje za državo brezuspešno, ako ne homo računalni na ta neizprljiv rezervoar življenjskih sil našega naroda in njegovega naravnega bogastva. Vsak javni delavec bo moral upoštevati ta dva važna faktorja. Narod bo tedaj tesno povezan, zadovoljen in znal bo ceniti svojo narodno samostojnost. Ako bo sodeloval ves naš narod, bo pod streho mir in bratstvo!

Kaj nam še manjka?

Naša država je čisto poljedelskega značaja. Treba je zato v prvi vrsti dati kmetu znosnejše življenjske prilike, s pametno zakonodajo dvigniti njegovo gospodarstvo ter rešiti ga dolgov.

Treba je rešiti delavski stan osamljenosti in treba je sprostiti domačo proizvodnjo. Treba je podpreti državno uslužbenstvo in uradništvo, ki živi v brezupnih razmerah in se potaplja v velikih dolgovih. Zadovoljivo gnotno stanje vseh slojev in stanov daje zadovoljno družino v državi.

Med narodom je treba širiti več kulture in prosvete, ker le tak si bo znal pomagati naprej in le prosvetljen bo znal ceniti dobrih svobode. V naši državi ne bi smel po dvajsetih letih svobode vladati visok odstotek nepismenosti, ne sme manjkati novih šol in ne učiteljstva. V naši državi ne bi smeli novinci čakati toliko let na delo, medtem ko učitelji komaj dihaajo v prenatrpanih razredih.

Dalje je treba v narodu širiti intenzivne zavesti skupnosti, dvigati njegov ponos ter ga prepričati v lastne sile. Posebno pozornost je polagati na narodno mejo, kjer se dan za dnem odigravajo važni nacionalni momenti. Mejo moramo zvezati s središči, mejašema nuditi moralno in materialno pomoč. Na mejo je treba popolnih šol! Naš narod nima osvaja-

jalnih namenov in je napram tujcu prijazen in gostoljuben. To se je nad nami že večkrat maščevalo tako, da smo izgubili najlepše kose svoje zemlje in več stotisočev bratov in sester. Povezani v kompaktno celoto bomo ostali nepremagljivi in odporni proti vsakemu, ki nam bo hotel škodovati. Naučimo se zanašati se le na lastne sile in verovati samemu sebi. Treba je narod premakniti s stopnje prvega razvoja in delati le z njegovimi življenjskimi silami.

Tudi učiteljstvo gleda ob dvajsetletnici nazaj na svoje delo. Postavljeno med narod kot važen konstruktiven faktor se je vedno zavedalo svojega položaja in svojega poslanstva. Delalo je v razpoložljivih razmerah in doseglo lepe uspehe. Njegovo delo bi bilo treba olajšati z upostavitvijo znosnejših prilik.

Učiteljstvo je v najtesnejši zvezi z narodom, zato so mu najbolj znane vse njegove potrebe in tegobe. V prvih dvajsetih letih je bilo narodu v veliko oporo, to hoče ostati tudi v bodoče ter delati v smislu poslanstva, ki mu je določeno med narodom.

Dvajset let svobode! Dvajset let samostojnega dela! Spoznali smo svoje sposobnosti in napake. Postanimo v bodoče taki, kakršni moramo postati in začetno delati tako, kakor bi morali začeti delati ob rojstvu svobode! Zgradimo si tako domovino, ki bo vsem njenim sinovom in hčeram dobra in pravična mati. Vir.

Dejstva naj govore

»Z ogorčenjem se spominjamo tistih časov, ko je moral učitelj poleg svoje težke vzgojiteljske naloge vršiti še vlogo cerkovnika, da je lahko vzdržal svojo eksistenco in preživljal svojo družino.«

Ko ob dvajsetletnem jubileju naše državne skupnosti misli uhajajo v preteklost in pogledi v bodočnost, ne smemo pozabiti še posebno poudarjati resnico, ki je v naši javnosti kakor tudi ostalih odgovornih krogih še vedno premalo poznana, da je namreč normalni razvoj šole in prosvete vzročno povezan z materialnim in pravnim položajem našega stanu.

Ravno v času jubilejev, ko se delajo načrti za bodočnost, je nujno, da prodre v zavest odgovornih krogov dejstvo, da,

»... ako se učiteljstvu zasigurajo človeški pogoji življenja, ako se njegovo človeško dostojanstvo dviga in ne duši, šele tedaj se more prebuditi v njem težnja po samoizobrazbi in šele tedaj se mu omogoči, da se v njegovem delu manifestirajo novi pogledi na življenje in s tem na pedagogiko in šolo.«

Ko stopamo v novo obdobje naše narodne zgodovine, je treba imeti ta dejstva pred očmi, zakaj družbeni razvoj in še posebno naše narodno stanje stavlja vedno nove naloge na prosvetne delavce. Da pa zahteva po zboljšanju našega gnotnega položaja ne bi sloneela zgolj na pavšalnih trditvah in da bi dobila konkretno osnovo, so na pobudo šoštanjskega učiteljskega društva tudi nekatera ostala društva začela zbirati podatke o gnotnem stanju učiteljstva.

Pred menoj ležijo podatki iz enega od preiskanih srezov. Sledijo si: učitelj, pripravnik z dohodka 918 din mesečno, poročeni učitelj, pripravnik z enim otrokom itd. Ustavim se pri vestno izpolnjeni in obširno komentirani anketni poli očeta s petčlansko družino in staro materjo. Podrobno naštevanje vseh izdatkov mi dajejo garancijo, da podatki odgovarjajo dejanskemu stanju. Čim bolj prebračam in gledam v številke, tem bolj se mi temni v glavi. Ker nisem družinski oče, ne morem takoj verjeti končni bilanci, ki se glasi:

Mesečna plača znaša . . . 1788 din
 Mesečna potrošnja . . . 3232 din

Manjka mesečno . . . 1444 din

Nato sledi: »Ta primanjkljaj se ponavlja že nekaj let in zato sem zadolžen. Deloma ga krijem iz glavnice, ki jo imam (seveda v zaščiteni banki) in sem v teh letih porabil približno 25.000 din.«

Se vedno sem neverni Tomaž. Povrnem se k izdatkom, in sicer najprej k »Izdatkom za živila«, ki znašajo sumarično din 1164,75. Morda se hranijo prerazkošno? Vzajemno svinčnik in preračunavam dejansko potrošnjo in dejansko potrebo po njeni kalorijski vrednosti. V podrobnem naštevanju ni niti ena postavka prekoračena, v največ primerih pa niti ne dosega stvarne potrebe.

Morda pa so njegove stanovanjske prilike tako razkošne? V rubriki »Izdatki v zvezi s stanovanjem« našteva: stanovanje 200 din, kurivo 100 din, razsvetljava 30 din, dimnikar 3 din in razna popravila 5 din. Najmanjša higiensko predpisana prostornina v stanovanju za odraslega je 20 m². Družina pa preko dneva preživi v jedilnici, kjer pride na osebo 4,86 m². Spijo pa v dveh spalnicah, kjer pride na osebo povprečno 11 m² prostornine.

In kakor je z izdatki za prehrano ter stanovanje, tako je tudi z »Izdatki za najpotreb-

nejše liste in revije«. Tu navaja: »Od zadnje redukcije plač sem odpovedal vse liste in revije, razen stanovskih in dveh drugih.«

Poznam ga, med številkami sem ga ugani. Vesten v šoli, vnet za izvenzolsko kulturno delo in žejen po novih spoznanjih. Vem kako težko se je odpovedal revijam in ostalim kulturnim dobrinam. Pred seboj je imel družino! Dobro pretehta kam in kako obrne vsak dinar. Še teže bi bilo, ako ne bi imel dobrih so-

Manj besed

Kadar koli postane zadeva zvišanja naših prejemkov aktualna, je že vnaprej toliko govorjenja, ugibanja in pisanja, kot bi bil to dogodek svetovnega pomena. V tem smo prav podobni otrokom, ki pričakujejo Miklavža in ugibajo kaj jim bo prinesel.

Vse to bi bilo sicer v redu, ako bi bila tudi naša javnost malo bolj uvidevna in socialno čuteča. Tako smo pa doživeli že parkrat ob povišanju naših plač prav nasproten efekt, namreč istočasno povišanje cen vseh življenjskih potrebščin. A ne samo to — prav isto se dogaja dosledno pri znižanju prejemkov.

Kalkulacija velikega dela naše javnosti je namreč taka: kadar dobi uradništvo poviške, smatra, da je pač tudi ona upravičena do zvišanja cen, češ sedaj lahko plačajo. Kadar se pa plače reducirajo se izgovarjajo, da je manjši konsum, torej manj dohodkov, oni pa morajo plačevati prav iste davke in imajo enake stroške — zato je treba cene zvišati. Tako si zna pomagati trgovec, obrtnik, kmet in vsi drugi stanovi, le nameščeneec stoji tu brez moči.

Vzemimo po mestih za primer samo stanovanja. Teh je zdaj na pretek. Vendar so najemnine domala prav iste kot so bile v časih, ko smo imeli boljše dohodke in je bilo manj stanovanj. Večina gospodarjev se ob naših zadnjih redukcijah ni hotela spomniti na to, da je naša plačilna možnost padla za toliko in toliko odstotkov.

Tu vsekakor ni nekaj v redu in potrebni bi bili zakoniti predpisi glede samovoljnega in neupravičenega zvišanja cen nujnim življenjskim potrebščinam. Imamo sicer zakon o tem, ki je pa po izjavah juristov tako problematičen, da se nanj v večini primerov ni mogoče opirati. Tako pravi neki člen, da trgovec ne sme pri nujnih življenjskih potrebščinah imeti več kot 25 odstotkov čistega dobička. A kje je tisti človek, ki si bo upal trgovcu tak dobiček dokazati? Črno na belem bo lahko trgovec izpričal, da njegov dobiček niti ne dosega dovoljenega dobička. Saj je znan pregovor, da vsi mesarji samo od izgub živijo.

Splošno se poudarja in piše, da gre naše gospodarstvo navzgor in da je večina producentov že prišla na zeleno vejo. Prav iz srca privoščimo to vsem. Edini sloj pa, ki se ne more dvigniti, je uradniški in si ne bo mogel opomoči kljub morebitnemu zvišanju dohodkov. Računati je treba pri tem na nehoteno zanemarjenje vsega njegovega gospodarstva že leta in leta. Ta škoda, to je utesnjenje vseh potrebščin za življenje, presega pri večini najmanj eno do dveletno plačo. Treba bi bilo najprej popraviti to in poskrbeti za bodoče ravnovesje med prejemki in potrebo. Ako se pa pojavijo pri eventualnem izboljšanju našega položaja taki primeri, kot so je v preteklosti, potem je zdravljenje našega gospodarskega stanja brezuspešno.

VSEBINA:

Ob dvajsetletnici Jugoslavije. Dejstva naj govore. Manj besed. Kaj je izgubila ČSR na šolskem področju. Učiteljska samopomoč ogrožena. Učiteljski pevski zbor »Emil Adamič« v Mariboru. Ali je »Planinski dom« učiteljstvu potreben. Naša pedagoška »kolonija« in slovenska »originalnost«. † Miha Vrbič. Tiha stoletnica. † Berti Brenčecovi v spomin. LISTEK: Lep dar slovenski mladini. Kaj vse pišejo. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUU. — Novosti na knjižnem trgu.

rodnikov, pri katerih dobijo otroci, ki študirajo, za nizko ceno prehrano in stanovanje.

Pred menoj ležijo podatki ostalih. Navedel sem samo en primer, ki pa ni osamljen in kj zgovorno priča o našem nevdržnem gnotnem položaju. Ali ne bi tudi v vseh ostalih srezih pristopili k zbiranju tozadevnih podatkov? Na ta način bi naša vidna in nevidna bednota stopila na dan podkrepljena s številnimi dejstvi! Vse pisanje in vse naše akcije za zboljšanje gnotnega položaja bodo na ta način dobile konkretno podporo.

Z optimizmom stopamo v novo dvajsetletje našega narodnega življenja in mnogo idealizma je v nas, vendar pa ima vsak idealizem svoje meje in ima svoje pogoje. Zato pa v tem času še posebno poudarjamo besede znanega pedagoga in sociologa, da »se more šele tedaj v učiteljstvu prebuditi težnja po samoizobrazbi in šele tedaj omogočiti, da se v njegovem delu manifestirajo novi pogledi na pedagogiko in šolo, ako se mu zasigurajo človeški pogoji življenja in ako se njegovo človeško dostojanstvo dviga in ne duši...« (Podčrtal pis.) M. M.

Zato sem mnenja: manj govorjenja, a več dejanja. Spekulantji nikoli ne spijo in zvišujejo cene že prej, preden je konsument sploh prišel do denarja. Nujno pa je potrebno, da se cene življenjskih potrebščin ob vsakem zvišanju uradniških plač z zakonito odredbo obdržijo vsaj na isti višini kot so bile pred zvišanjem, ne pa, da bi se tudi cene istočasno zvišale. Kajti na ta način je vsako zvišanje plač iluzorno. Izgovor gospodarskih krogov, češ da so vsled tega višji davki, je napačen, ker imajo zaradi zvišanja konsuma tudi oni večje dohodke.

Pri vsaki akciji za izboljšanje našega položaja naj bi si zagotovili tudi to zaščito. — Razmere, ki so vladale v tem oziru do sedaj, nikakor niso zdrave in so prav tipičen zgled nesocialnega nazora.

Sicer pa: malo besed in več dejanj. Ne raznašamo raznih vesti, ki so lahko resnične ali pa tudi ne. S tem vzbujamo povrh še zavist in poželenje tistih, ki nas poznajo samo pri denarnici, kadar kaj začutijo v njej.

Mnogi drugi so v tem oziru vse bolj previdni in ne oznanjajo vnaprej križem svet, da bodo kaj dobili. Še kadar dobe, so lepo tiho in svet se zaradi tega prav nič ne razburja in ne kalkulira s tujim premoženjem.

Flor.

Kaj je izgubila ČSR na šolskem področju

Na ozemlju, ki so ga dobili Nemci, je bilo 283 meščanskih šol s 1467 razredi in 1779 literarnimi učitelji. Učencev je bilo na teh šolah 49.490. Poleg meščanskih šol so pripadle k nemškemu rajhu tudi osnovne šole. Teh je bilo na okupacijskem ozemlju 1329, razredov 3588, toliko tudi učiteljev in 102.096 učencev. In končno je bilo v zasedenem ozemlju 695 državnih otroških vrtecev z 841 učitelji in 15.256 učenci. Skupno je bilo za ČSR izgubljenih 2307 šol z 5055 razredi, 6208 učitelji in 166.842 učenci. Izmed tega pripada na ozemlje, ki so ga zasedli Nemci 139.578 učencev. To število pa lahko reduciramo za približno 18.000 učencev nemške narodnosti, tako da je Českoslovaška žrtvovala miru 120.000 čeških otrok. Na ozemlju, ki so ga pa zasedli Poljaki je 27.264 učencev. Te usodne številke pa je potrebno zvišati še za 40 zasebnih ljudskih šol in za 220 zasebnih otroških vrtecev, ki jih je vzdrževala Osrednja šolska matica.

Prav tako ogromne izgube je zabeležiti na ostalem šolstvu. Tako je ostalo na ozemlju, ki so ga zasedli Nemci 9106 čeških srednješolcev, 4020 slušateljev strokovnih in trgovskih šol in 9629 čeških dijakov na zasebnih obrtnih in trgovskih šolah. Poljaki so zavzeli na tešinskem ozemlju poleg svojih ljudi tudi 2246 čeških srednješolcev, 1721 če-

ških dijakov trgovskih in strokovnih šol ter 2259 dijakov na zasebnih obrtnih, strokovno-nadaljevalnih in gremijalnih šolah.

Skupne številke povedo, da je zasedbo sudetskega in teišinskega ozemlja krvavelo tudi češko šolstvo, ki je dalo 142.333 učencev Nemčiji in 33.490 učencev Poljski. Še obup-

nejše številke bodo izražene potem, ko bo meja končnoveljavno določena in ko bo mogoče zabeležiti, kaj so dobili Madžari po razkosanju Slovaške, saj je znano, da je bilo šolstvo na Slovaškem prav tako razvito kot v ostalih delih Češkoslovaške republike.

Kus Viljem

Učiteljska samopomoč ogrožena

V zvezi z ukrepi, pojasnjenimi v članku »Humanitarne ustanove in naša Učiteljska samopomoč«, objavljenem v prejšnji številki »Učiteljskega tovariša« je bil v nedeljo, 27. nov., sklican sestanek vseh prizadetih ustanov. O tem sestanku posnemamo iz »Jutra« od 28. nov. sledeče poročilo.

Osnutek pravilnika za vse ustanove socialnega značaja, ki poslujejo po sistemu samopomoči (zadruga, društva in podobno), je dal povod za to, da je Zadruga učiteljske samopomoči v Ljubljani sklicala za danes dopoldne v uradne prostore Banovinskega društva državnih upokojencev v Wolfovi ulici sestanek vseh takih ustanov, ki jih osnutek tega pravilnika neprijetno prizadeva v glavnem s tem, da jih stavlja v isto vrsto s profesionalnimi zavarovalnicami.

Sestanka se je udeležilo 20 zastopnikov povabljenih socialnih ustanov: Professore in Učiteljske samopomoči in Samopomoči za učiteljske otroke, Pogrebne in podpornega društva državnih uslužbencev, Zvezne organizacije SGRJ, Banovinskega društva državnih upokojencev, Podporne zadruge državnih policistov, društva poštarjev »Dobrotas«, društva sodnikov, Podpornega društva državnih in banovinskih uslužbencev, gasilske zajednice, Društva upokojenega učiteljstva, Jugoslovenskega učiteljskega združenja in Zveze slovenskih zadrug.

Na sestanku je g. Kocjančič obširneje navajal vse tiste razloge, ki govorijo proti uveljavljenju osnutka pravilnika. Ti razlogi bi bili v glavnem naslednji: Osnutek nima pravne podlage, ker uredba o takih ustanovah iz l. 1937. točno loči socialne ustanove od pro-

fesionalnih zavarovalnic, osnutek pa stavi oboje v isto vrsto. Nadalje zahteva osnutek za vse tiste socialne ustanove, ki imajo nad 800 članov in izplačujejo dajatve nad 2000 din, matematične rezerve, to je kapitalno kritje, zahteva nastavev matematičnega aktuarja in prepoveduje vsem socialnim ustanovam višja izplačila kakor 5000 din. Sistem samopomoči z dokladnim kritjem pa dopušča samo manjšim socialnim ustanovam. V kratkem povedano vsebuje osnutek take določbe, po katerih so osnovane profesionalne zavarovalnice, socialne ustanove pa bi morale na njegovi podlagi izginiti, ker ne bi imele sposobnosti postati tudi one trgovinska podjetja, kakor so profesionalne zavarovalnice.

Zbrani zastopniki socialnih ustanov so soglasno izrazili odklonilo stališče do takega pravilnika. Zahtevali so, naj se ta osnutek zavrne, izmed prizadetih pa so izvolili tesnejši odbor, ki naj izdela nov osnutek in ga predloži na vsa odločilna mesta. Odbor bo nadaljeval in vodil začetno akcijo, ker smatrajo prizadevi, da je osnutek škodljiv in zato nesprejemljiv. V svojem pokretu pa se odbor nadeja podpore vse javnosti v prepričanju, da je tudi v interesu države, če se agilno socialno delo po iniciativi privatnih stanovskih ustanov ne zatre, temveč poživi, poglobi in razširi.

V tesnejši odbor, katerega naloga bo predvsem izdelava novega osnutka pravilnika za poslovanje socialnih ustanov po sistemu samopomoči z dokladnim kritjem, so bili izvoljeni višji sodni svetnik Žigon, višji poštni svetnik Matjašič, tajnik Zveze slovenskih zadrug Schauer, Drago Kosem, Korošec, Šmajdek in Kocjančič.

Seveda smo potem v ta vrtnec draginje potegnjeni tudi mi, ki štejemo naše mesečne prejemke po stotakah, nikdar pa ne po tisočakah... In — družba? Človek si želi vedno vsaj sebi enako misleče ljudi v svojem okolju. Tega pa žal vsak najbolj pogreša! Res je, da je prvo zrak, sonce, природа, vendar se človek tujega »družabnega tona« n. pr. po večerjah v planinskih kočah kaj kmalu naveliča, zlasti če ga forsirajo meščanski ljudje, ki iščejo samo zabavo brez vsake resnobnosti. Učiteljski poklic pa je po svoji naravi tak, da želi več nego ostali letoviščarji. Nisem proti njim — Bog ne daj! Le to hočem poudariti, kar smo že nešteto izrazili učitelji, kadar koli smo se znašli v planinah: »Dajte nam naš Planinski dom!«

Se eno dejstvo smatram za važen argument, da se tak dom pomakne med ljudi! Vse slovenske planinske postojanke so izolirane daleč od našega naroda! Na Pohorju n. pr. sem videla, da so se domači skrivaj — po ovinkih — ogibali postojank; celo prinašanje živčevja v kočice se vrši neopaženo...

Za človeka - individualista ali samotarja je morda to ugodno. Učitelji po večini nismo taki tipični. Mi hočemo biti v ljudski sredini! Najbolj srečna sem bila v neki gorenjski vasi v čisti kmetijski hiši, kjer sem sodoživljala vso bol in veselje domačih. Tudi v a s je bila v bližini in v taki okolici je človek res — doma. Oddih je v slovenskem narodnem okolju najlepši, kar mnogi nevede prezrejo. — Živno bolni so tu izvzeti in spadajo res kam v samoto. Reči pa moram, da sem med učitelji (cami) našla največ le takih, ki so istih misli: Učiteljski planinski dom spada v planinsko vas, kjer učitelj ostane v stiku z ljudmi, jih spoznava in zna ceniti veselje in trpljenje planincev.

Če bi se to vse godilo še v ogroženem obmejnem predelu, blagor vsem tistim, ki bi tak »Obmejni planinski dom« uresničili!

Kakor napreduje »Obmorski dom« v Omišlju, ki bo kmalu postavljen, tako bi se naj realiziral tudi naš »Učiteljski planinski dom« na meji. Tako misel moramo res z veseljem pozdraviti! Tov. organizatorji, na plan! A. F.

Naša pedagoška „kolonija“ in slovenska „originalnost“

K. A. Podjavorškemu članku »Kritika sodobne šole in vzgoje« v »Učit. tovarišu« z dne 10. novembra 1938.

V zadnjem času se je nedoslednost širimo naše domovine že tako razpasla, da je prodira celo globoko tudi v učiteljske vrste: kar je bilo včeraj črno, je danes belo in obratno; kar je bilo ravno, je krivo; kjer je bila včeraj resnica, je danes že lahko — laž...

Taki pojavi so v težkih časih vedno značilni bolnega organizma. Pa če se že kdo »preorientira«, naj to stori tako, da ne bo v škodo drugim tovarišem. Skromen umik je še vedno častna šahovska poteza!

Tov. A. Podjavoršek, znani vneta pobornik sodobne miselnosti med kmečko mladino, je v »Učiteljskem tovarišu« čutil potrebo, da udari po pedagoški stavbi, ki baš praznuje v »Popotniku« svojo 20. letnico, s številnimi članki. Podjavoršek se oglašja kot zagovornik neizprosne kritike »pojavnosti na našem sodobnem pedagoškem in šolskem polju«, češ da smo v labirintu, polnem citatov tujih učenjakov, polni besedovanja in zamotane matematičnosti. Zavrača vse »silovite ekskurzije v tujino«, da si priznava še nekaterim posameznikom, ki orjejo ledino. Vendar končno nastopi kot sodnik, ki hladno razsvoja: »Ob samih tujih virih in ob tujem duhu smo ostali zares le pedagoška »provinca« (zakaj ne celo »kolonija«?) in kot takšno nas žéja po slovenski originalnosti!«

In kje je tista originalnost? Pisec jo takoj odkrije, čeprav ob koncu skuša to svojo zahtevo zbrisati: »Izgubili smo stike s kritiko! Zato — naj živi kritika!« Pri tem misli na tov. Majhna, ki si je drznil odgovoriti uredniku in lastniku »Kritike« v »Učiteljskem tovarišu« glede »Konjereje«. Očita mu občutljivost in nervoznost, če kdo pove »krepko besedo, vredno cekinala!« Urednik in lastnik Samec pa sam priznava, da utrjuje pozicijo »stare šole«, ki je pri nas že davno v razsulu. Ne ve pa, da jo je uradno pokopal že § 44. šolskega zakona. In vendar se še najdejo ljudje, ki oživljajo — vrtnice! Pravijo, da so pedagoški »provinciaci« in celo — »kolonisti«...

Med take je stopil tudi tov. Podjavoršek, ki pa je leta 1933. nastopal še kot zelo radi-

kalen pobornik »nove šole!« V »Popotniku« tega letnika (str. 50—53) v članku »Smisel delovnega pouka in podeželska šola« priznava v vsa šolskoreformna prizadevanja, ki so se tedaj uveljavljala! In še mnogo več! Prihaja z idejami, ki jih ni upal črhiniti nobeden od številnih udeležencev »silovitih ekskurzij v tujino!« O čitankah n. pr. pravi:

»Vsaka čitanka je — po mojem pojmovanju delovne šole — utesnjevanje svobodnega razvoja pouka, istočasno pa tudi zapreka samostojnemu razmišljanju. Duh delovne šole je samodelavnost do najvišje potence — bodisi duševno ali telesno delo — in v elementarnem razredu bi moral učencev v delovnem zvezku v skupini podane snovi sestaviti čitanko sam.«

Pričakujem, da ga bo Samčeva »Kritika« za take drzne, iz najekstremnejših tujih logov presajene reforme zgrabila za vrat, kajti sicer bo — nedosledna, kakor je sedaj nedosleden — Podjavoršek!

Samo eno sledj iz tega:

Če se bodo taki pojavi ponavljali, ne bo mo »provinca« ali »kolonija«, marveč — Abderitska dežela! To naj bo »slovenska originalnost«, po kateri nas »žéja?« Ne, ne! Delo, smotreno in resno pedagoško delo v razredu ter doslednost, pa bodo jeremijade o »apatičnosti« nepotrebne! Problem teorije v »vrhovih« je bil lani v »Popotniku« rešen, le čitati je treba, samo govoričenje je bod ob steno! Odkrite, svobodne, dosledne in preudarne kritike pač nihče ne odklanja! Vsi slovenski pedagoški delavci so na letošnjem sestanku izjavili, da so vedno delali in bodo tudi v bodoče za rast našega narodnega občestva! — Pred znamenji časa pa si nihče ne more zakrivati oči, prav tako se ne moremo docela zapirati pred pedagoškim gibanjem in svetu! Toliko v odgovor svojevrstnemu pojavu v slovenskem pedagoškem življenju!

E. Vranc.

Opomba uredništva: »Vsa eventualna nadaljnja izjavljanja mora uredništvo žal zaradi pomanjkanja prostora odkloniti, ker pedagoške zadeve spadajo prvenstveno v »Popotnika«.

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“ v Mariboru

V okviru proslave dvajsetletnice osvobodjenja in zedinjenja, katero so priredila obmejna učiteljska društva dne 19. nov. t. l. v Mariboru, je nastopil tudi učiteljski pevski zbor »Emil Adamič«. Zbor je nastopil v korist fonda Učiteljskega doma v Mariboru.

Po prihodu popoldanskega potniškega vlaka je sprejel na kolodvoru pevke in pevce predsednik sreskega društva za Maribor — mesto tovariš Ciril Hočevar v družbi z mnogimi drugimi tovariši in tovarišicami, ki so prevzeli celoten aranžma nastopa in gostovanja UPZ v Mariboru. Videlo se je, da so razumeli pomen zborovega nastopa v obmejnem mestu ob 20-letnici svobode, saj je bilo treba velike požrtvovalnosti in dela, da je bila prstana unionska dvorana, v kateri je nastopil UPZ, dodobra zasedena in napolnjena. Koncerta so se udeležili vsi važnejši zastopniki posvetne in cerkvene oblasti, učiteljstvo in mnogo drugega občinstva.

Pod vodstvom dirigenta tovariša Milana Pertota je začel zbor 80 slovenskih učiteljev in učiteljic svoj koncert z državno himno. V prvem odmoru je tovariš Ciril Hočevar izročil z nagovorom zboru lep venec. Zahvalil se je UPZ za nastop v Mariboru ter poudarjal velike žrtve, ki jih donajajo pevke in pevci z nastopi v domačih mejah kakor v tujini za dvig slovesa učiteljskega stanu.

Zbor je izvajal težke skladbe z lahkoto in vso natančnostjo, poslušalstvo je imelo dovolj umetniškega užitka. Z aplavzi je izražalo svoje zadovoljstvo in priznanje. Potek koncerta je nekoliko motil mrzav in dvoran. Občinstvo je sedelo skoraj večina v plaščih, pevci in pevke pa so na odru prezebali v koncertnih oblekah. Za ta nedostatek odgovarjajo bivši lastniki dvorane, ki so zadnji trenutek kljub prošnjam naših tovarišev odklopili dvorano od stare centralne napeljave. Nastop UPZ bi moral mariborski tovariši odpovedati, ako ne bi segli po drugi rešitvi. Zakurili so namreč peči v vseh stranskih dvoranah ter spustili toploto v veliko koncertno dvo-

rano, kar pa je le malo pomagalo. Nastop Učiteljskega pevškega zbora je kljub temu z obojestranskimi žrtvami dobro uspel.

Po koncertu so marljivi mariborski tovariši priredili UPZ večerjo v kolodvorski restavraciji. Bil je to lep večer tovarištva, ki je zvenelo v nebroj nagovorih ter prijatni zabavi prav do odhoda prvega brzovlaka.

Milan Pertot.

S koncertom v Mariboru se je poslovil od UPZ njegov sedanjí dirigent tovariš Milan Pertot in se predstavil Mariborčanom kot novi pevovodja mariborske Glasbene Matice. Milan Pertot, ki je vodil z vso požrtvovalnostjo in pridnostjo UPZ pet polnih let doma in v tujini od uspeha do uspeha, je namreč prestavljen v Maribor, kjer bo prevzel delo v važni kulturni organizaciji. Članstvo UPZ mu je izročilo lepo darilo z željo, da si ohranita obojestransko pomoč. Tovarišu Milanu Pertotu želi učiteljstvo na novem mestu mnogo sreče in uspeha.

Ali je „Planinski dom“ učiteljstvu potreben

Mnenje tovarišice k predlogu v zadnjem »Učiteljskem tovarišu«

Predlog za lasten učiteljski »Planinski dom« v zadnji številki »Učiteljskega tovariša« je pač moral vzbuditi pozornost med vsemi tistimi tovariši in tovarišicami, s katerimi se leto za leto srečavamo v počitnicah v planinah. Res je, da vsak ni za morje, še bolj res je, da jih je ravno v našem poklicu mnogo, ki moramo v počitnicah v planine. Zdravnik nam tako nasvetuje in — zapoveduje. Po težavnem 10 mesečnem službovanju v prašnih in prenapolnjenih razredivih trpe glasilce, zlasti pa pljuca. Le poglejte na Golnik, koliko je vedno naših ljudi tamkaj, največkrat takrat, ko je že — prepoznal! Letovanje v planinah je resnično potrebno, zelo potrebno. — »Da bi le bila za to tudi sredstva na razpolago!« tako tarnajo vsi, ki si tako letovanje želijo, a — na žalost ostanejo želje le — želje.

Ker sem sama, si lahko še toliko prihranim, da si 4 tedensko bivanje v planinah prištedim, kar — kakor rečeno — iz zdravstvenih razlogov to moram storiti že več let. In kaj doživljam? Vsekakor je globoko doživljanje vsako leto — prirodna lepota naše krasne Slovenije. »Krasota, da bi jo objel«, tako pravijo tujci, ki v množinah prihajajo na Gorenjsko, v Logarsko, pod Peco in na Pohorje. So pa tudi naši gosti petični ljudje; ki jim dnevena oskrba po 50 din ali še več (mondenih letovišč sploh ne računam) »nije ništa«.

V tozadnevem članku v prejšnji številki »Učit. tov.« je pri oddaljenosti Sv. Duha na Ostrem vrhu tiskovna pomota, ker je od Drave eno in pol, ne pa samo pol ure hoda. — Ur.

† Miha Vrbič

K večnemu počitku je legel šolski, prosvetni in gospodarski delavec tovariš Miha Vrbič. Njegova smrt je presunila vsakega, ki ga je poznal. Vsak je imel občutek, da se je zrušilo v večnost nekaj velikega, kar je nosilo pečat zdravja, zrelosti in večne mladosti. 73 let starega tovariša Miho je zgrabila smrt tako nenadoma in tako nepričakovano, da je obstal vsak... obstali so tovariši, obstala je njegova sodražka dolina.

Pokojnik je preživel pol stoletja v Sodražici in dobra štiri desetletja je vzgajal mladino. O njegovem delu v tem času bi se dalo napisati več debelih knjig, toda tudi tedaj ne bi mogli vsega zajeti. Povsod je prijel za delo, povsod je bil prvi, nikjer ni odpovedal. Zato lahko trdimo, da je sedanjí kulturni nivo sodražke doline le njegovo delo.

Zdrav in čvrst kakor hrast, poln življenjske sile in sposobnosti za delo je veroval, da bo učakal visoko starost. Sto let! je bil njegov cilj. Prav je imel, kajti kdor ga je videl in poznal način njegovega življenja, je uvidel, da govori mož resnico. To je bil tudi vzrok njegove neomejene delavnosti in veselosti, s katero je delal.

Tovariš Miha je pa veroval tudi v poslanstvo učiteljskega poklica, cenil je mesto, ki ga je zavzemal kot učitelj in vzgojitelj med narodom. Sam je bil učitelj, učiteljskemu stanu je posvetil tudi dve svoji hčerki.

V šoli je bil tovariš Miha odličен učitelj in vzgojitelj ter velik prijatelj mladine. — »Zdrava mladina, zdrav narod!« To je bilo njegovo geslo za delo v šoli. Med šolsko mladino je iskal talente, katere je potem dvignil. V vrste teh spada tudi naš pokojni veliki slavist dr. Ivan Prijatelj. Iz njegove šole je vedno vela otroška veselost in smeh.

Učiteljstvu je bil prijateljski predstojnik in dober svetovalec, vedno je delal s svojim učiteljstvom za dvig in napredek sodražke šole. Marsikateri učitelj se mora zahvaliti prav pokojniku za svoje sposobnosti za pedagoško delo. Tovariš Miha je vzgojil učitelje, ki so se zavedali svoje naloge, njegovi učitelji so bili dobri šolski in prosvetni delavci. Njegovo delo je tem lažje uspevalo, ker so ljudje sodražke občine razumeli pomen šole. Izkustva s krošnjo po svetu so bila vzrok, da so z velikim veseljem podprli vsako željo tovariša Mihe Vrbiča.

Pa tudi v izvenšolskem delu je bil vedno prvi. Za lepo petje, za čebelice, za umno sadjstvo, v gospodarstvu, in za vse, kar je narodu koristilo, se je navduševal pokojni tovariš Miha. Večina sedanjih posestnikov in kmetovalcev sodražke občine — njegovi bivši učenci — so se stalno zatekali k njemu po nasvete. V svoji večni mladosti je žarel, ko je gledal napredek svojih učencev. Tovariš Miha je bil eden izmed tistih učiteljev, ki je dosledno zasledoval življenje in uspehe svojih učencev in nad tem užival.

Pet desetletij je tovariš Vrbič delal tako. Pet desetletij delil narodu svoje zrele nasvete in pet desetletij je bil vodnik Sodražanov. S svojo krepko roko je posegel tako krepko v razvoj sodražke doline, da bo ostal njegov spomin v srcih hvaležnih Sodražanov za večne čase.

Nebo se je solzilo, ko je legel v grob, solzilo so se njegovi tovariši iz sodražke doline, ki so v velikem številu prihiteli k njegovemu pogrebu. Ob grobu sta se poslovila od njega tovariš Perko ter pokojnikov učencev dr. Ivan Lovrenčič. Žalost je objela vso sodražko dolino, ko se je poslavljala od svojega dobrotnika.

Tovariš Miha! Počivaj v miru!

V. R.